

Sistemin merkezine insanı koymalıyız

PROF. DR. ADEM KORKMAZ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ, İKTİSADI VE İDARI BİLİMLER FAKÜLTESİ

Hâkim anlayış, ücreti üretim unsurunun önemli bir girdisi olarak kabul etmekte, bu nedenle üretim içindeki görelî payının mümkün olduğunca düşürülmesini hedeflemektedir.

“Hiç kimse, kendi el emeğinden daha hayırlı bir lokma yememiştir. Allah'ın peygamberi Hz. Davut (a.s.) da kendi elinin emeğini yerdi.”
(Buhârî, Büyû, 15)

AYNI paradigmadan aynı sonuçlar çıkar. Düşünce sistemi değişmedikçe sonuçlar değişmeyecektir. Ontolojik bir kuralmış gibi tek gündem, sürekli olarak büyüme ve zenginleşme gereksinimi ve bu gereksinimin sadece kapitalizmin kuralları içinde mümkün olacağı düşünülmesidir. Değer sistemi, ekonomiye ve rekabete dayalı bir olgudur ve insan arada kaybolmuştur.

Burada sorulacak kritik iki soru şudur: Rekabete dayalı değerleri benimsemiş olsak bile, insani değerleri korumak ve yaşatmak mümkün müdür? Salt ekonomik ve rekabetçi bir sistem mi dünyada tek çıkış yoludur?

Bu sorulara verilecek cevaplar elbette 'evet'tir. Birinci sorunun cevabı, hâkim sistem içinde kalınması hâlinde bile alternatifsiz değil, ikinci sorunun cevabı ise başka bir

paradigma da olabilir, olmalıdır, hatta insan olmanın erdemi bunu hak etmektedir.

Elbette piyasa görmezden gelinmez, piyasanın olmadığı, piyasanın ortadan kaldırıldığı, rekabetin yok edildiği bir anlayışı savunmamız mümkün değildir. Ancak günümüzde rekabet; ya maliyete ya da yenilik faaliyetlerine dayanmalıdır. Diğer bir ifade ile ya ucuza üretim yapılmalı ya da yeni ürün ve hizmetler sürekli piyasaya sürülmelidir. Yani piyasanın temel odağında üretilecek mal ve hizmetler vardır. Bu mal ve hizmetlerin sürekliliği için insan ancak bunu üretenler ve tüketenler olarak bir araç niteliğindedir.

Sistemin merkezine insanı koymazsak, yani araç-amaç bağlamındaki ilişkiyi insan temeline oturtmazsak, bütün çözümlenmeleri hâkim piyasa anlayışına odaklarsak, bu defa adaleti nasıl tesis edeceğiz?

Hâkim anlayış, ücreti üretim unsurunun önemli bir girdisi olarak kabul etmekte, bu nedenle üretim içindeki görelî payının mümkün olduğunca

düşürülmesini hedeflemektedir. Bunu iki şekilde yapmaktadır: Mutlak anlamda ücretleri baskılayarak asgari ücret seviyesine yaklaştırmak ve daha yoğun teknoloji kullanımıyla ücretlerin görelî etkisini azaltmak.

Bu yaklaşım ve anlayış, rekabet ve maliyet avantajını ancak ücreti baskılayarak yapabileceğini düşündüğünden, ücretlerdeki bir artışı ya da artış talebine karşı koyacak başka bir mekanizmayı hiç bir şekilde kabul etmemektedir.

Zira burada emek; girdilerden biridir, maliyeti düşürülmesi arzulan en önemli girdidir. Emek, verimi artırılması gereken önemli bir girdidir. Ama bu girdinin görelî payını arttıralım dediğinizde piyasa dengesi bozulur, işsizlik kaçınılmaz hâle gelir.

Bu anlayışta genel olarak emeğin bir insan olduğuna, insani bir davranışı hak ettiğine, insanca bir yaşam düzeyinin garanti edilmesi gerektiğine, üretim-bölüşüm sisteminde en önemli paylardan birine sahip olduğuna ilişkin bir anlayışı bulamayız.

Klasik iktisat yazınında emeğin toplam üretim içindeki payının ne olması gerektiğine ilişkin bir sürü yaklaşım ortaya konulmuş, emeğin üretim sürecindeki payını ayıklamaya yönelik mekanik yaklaşımlar geliştirilmiştir.

Girişimcinin gelirinin ne olmasına, kârın nerede en çoklanmasına ilişkin bir yaklaşımı pek göremezsiniz. Üretim faktörlerine ödenen paylar, vergiler vs. öendikten sonra kalan

miktar kârdır. Bu kârın ne kadar kaldığı, ne kadar az ya da çok olduğu ya da olması gerektiğine ilişkin pek iktisadi çözümler üzerinde durulmaz. Burası dokunulmazdır, zihin dünyasının dokunulmaz alanıdır. Hâkim düşüncedir zira, çünkü girişim kutsaldır.

Buradaki vurgumuz yanlış anlaşılmasın, girişime ya da kâra karşı bir anlayış geliştirmek taraftarı değilim, sadece çözümlerimizdeki zihinsel kısıta işaret etmek istiyorum. Yoksa girişimciliğin önemi ve zorluğunu iyi bilen ve kendi küçük dünyamda değişik iktisadi girişimleri olan birisiyim.

Ücret sorununa neden insani bir bakış ihtiyacı var? Çünkü bir şeyler yanlış gitmektedir.

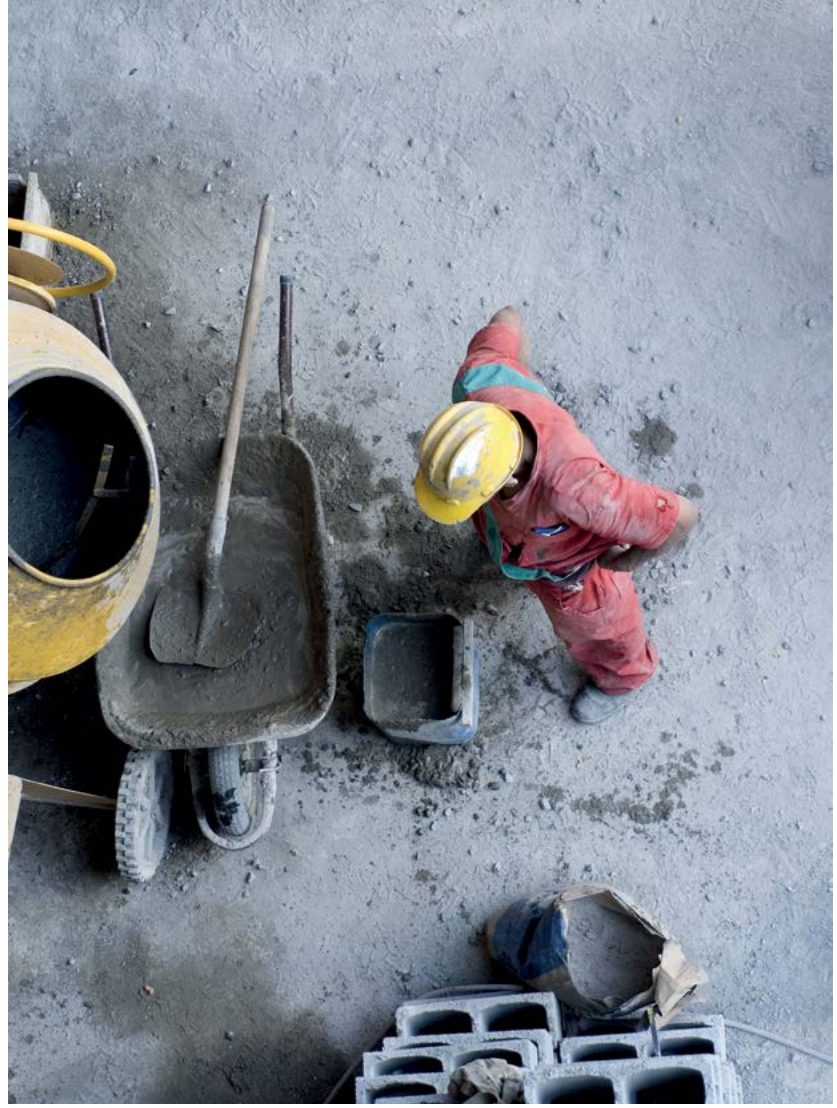
İnsan temeline dayanan bir ücret anlayışı, günümüz küresel adaletsizliklerine kavramsal olarak bir karşı duruş ortaya koyabilecektir. Mal temelli değil ancak 'değer' temelli bir anlayış, günümüz küresel dünyasının adaletsizliğine karşı bir alternatif üretebilir.

Hâkim paradigma, ülkelerde makro ekonomik büyüklükleri sağlarken sosyal sistemde ve 'insan' bünyesinde ağır hasarlar ortaya koymaktadır.

Günümüz anlayışında, "Birey tüketmek için üretmeye mecburdur", yani insan sistem için bir araçtır, kaçışı yoktur, çalışmama hakkı yoktur, global üretim ve finans sistemi kaçınılmaz olarak sizi bu girdabın içine almıştır.

2023 ya da 33'te kişi başına milli gelir 20 ya da 30 bin dolarlara ulaşmış olabilir, ancak toplum ve ailenin nerede olduğunu sorgulamazsak oraya vardığımızda tekrar geri dönemeyebiliriz.

İnsani ücret yaklaşımı temelinde, üretilen değer insan onuruna yakışır

bir paylaşımından hareket etmektedir. Amaç, firmaların rekabet gücünü azaltmak değil, sürdürülebilir bir gelir paylaşımını harekete geçirmektir.

Ücretin oluşumunda, insani bir bakışa sahip anlayışta neler olmalı?

1. Ücret, insan onuruna yaraşır olmalı.
2. Ücretlendirme anlayışının merkezinde, çalışanın verimi kadar, varlığı da belirleyici olmalı.
3. Çalışanların ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını ortalama olarak karşılamalı.
4. İçinde yaşadığı toplumun refah düzeyini yansıtmalı.
5. İşveren işçisini, ailesiyle birlikte düşünmeli.
6. Sosyal tarafların karşılıklı sorumluluklarına dayanmalı.
7. Devlet sistemin sürdürülebilir-

liğinde rol üstlenmeli, sisteme katkı sağlamalıdır.

8. Elbette, ekonominin denge-lerini gözetmeli, sektör ve bölgesel farklılıklar modellemelerde dikkate alınmalıdır.

Resulullah "Kardeşleriniz sizin hizmetçilerinizdir. Allah onları el-lerinizin altına verdi. Dileseydi, sizi onların eli altına sokabilirdi. Kimin kardeşi eli altındadır; o hâlde ona yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirdin. Onlara güçlerini aşan bir iş teklif etmeyin, eğer teklif ederseniz siz de yardım edin" buyurmuştur.

Buradaki eşitlik, mutlak bir denklik olarak değil, yakınlaştırma olarak anlaşılmalı, sadece beslenme ve giyim olarak da algılanmamalı, diğer yaşam standartlarının da yakınlaştırılması olarak bakılmalıdır.